

El 3 d'agost se celebrarà a Pals un acte simbòlic en memòria de la sortida de l'expedició d'En Colom cap a Amèrica. Jordi Bilbeny, autor d'aquest article, exposarà les tesis que demostren que molts dels qui van participar en aquesta gesta eren catalans.

Els noms esborrats dels descobridors d'Amèrica

Una de les proves irrefutables per a saber si un llibre o un document dels segles XVI o XVII han estat retocats és la multiplicat de versions divergents que ofereixen d'un mateix fet. Així, com que els cronistes coetanis es contradueixen granment a l'hora d'especificar de quin port va salpar En Cristòfol Colom en el seu primer viatge de descoberta, és de fàcil deducció que el nom del port fou retocat per la maquinària censora. I, així, tenim que tant va salpar de Palos, de Palos de Moguer, de la Barra de Saltes, de Cadis, de Sevilla, de les costes d'Espanya o "del port que els espanyols en diuen Palos". I, per això mateix, En Colom, també segons els cronistes, nasqué a tants llocs diferents. Però com que el descobridor era conegut del rei Ferran, del qual era capità; conegut del rei de França i amic del papa Alexandre VI i del rei de Portugal, home de lletres i d'una família noble i notable, no podia pas passar per desconegut: l'ocultació dels seus orígens és un altre fet que només podem atribuir a la maquinària censora.

Ara bé, si elsensors retocaren els orígens d'un dels homes més universals i amagaren el nom del port des d'on es dugué a terme la sortida, hem de creure que preservaren intactes a les cròniques la resta de noms importants que hi apareixien? Hem de creure que només eliminaren la connexió d'En Colom amb Catalunya i que els noms i els orígens de la resta de mariners restaren incòlumes?

Jo crec que l'ocultació dels orígens d'En Colom i del nom del port d'on sortí l'expedició de la descoberta tan sols són la punta d'un iceberg d'ocultacions, falsificacions i interpolacions, dutes a terme per la censura de la corona espanyola. Dintre les quals cal comptar-hi els noms de tota la resta de mariners que s'embarcaren cap a Amèrica.

La censura oficial va amagar, a més de l'origen d'En Colom o el port de sortida, el nom i lloc de naixement de molts altres mariners.

Un nombre desfigurat i malmenat de tripulants. La confusió que regnava entorn dels noms i del nombre d'aquests mariners, ja la veié En Martín Fernández de Navarrete, el qual, l'any 1825 va arribar a la determinació que els homes que anaren en el sobredit viatge foren 88. Aquesta quantitat fou completament desacreditada per l'aparició d'una llista nova d'En Fernández Duro, el 1892, i que rebaixava el nombre de tripulants a 60. Uns mesos després, i ja a l'any 1893, En Nicolás Tenorio amplià la llista a 71 homes. Però el

1911 l'Henry Vignaud, la tornava a ampliar a 108. El debat va semblar tancar-lo l'Alicia B. Gould amb el seu impressionant estudi, *Nueva lista documentada de los tripulantes de Colón en 1492*, que és el que preval avui dia. La Gould va tancar aquell estira-i-arrotonsa de noms, l'any 1924, fixant la llista en 87 tripulants. Cosa que tampoc no concorda amb les dues dades que ens donen els cronistes: car mentre un bon gruix ens assegura que foren 90, una altra colla ens diu que eren 120. Tanmateix, i per la gran quantitat d'historiadors que en fan una referència precisa, joestic convençut que el nombre exacte de tripulants era de 120. I que, si justament es redueixen a 60, 71, 80, 87, o 90 és per fer desaparèixer noms massa comprometedors. D'una altra banda, el nombre de 108 que oferia En Vignaud, i el de 134 amb què es troba la Gould al llarg de la seva recerca —per bé que es resisteixi a prendre'l com a total—, són una evidència claríssima que algú amb prou poder posà més noms del compte en la documentació pertinent a aquella armada.

A més a més, hauríem de tenir present que també hi hagué una desvirtuació dels orígens dels navegants. En Bartomeu Casaus, a la seva *Historia de las Indias*, ens diu que "fueron por todos noventa hombres marineros de allí de Palos todos los más". Però de l'estudi de la Gould es desprèn que, amb prou feines, hi havia una vintena de mariners d'aquesta vila andalusa: una quarantena no tenen un ori-

gen definit, una desena són de Mo-guer i una vintena provenen de la resta de la geografia espanyola. Aquest fet, ja fou constatat al segle passat per En Roselly de Lorgues. No costa gaire d'endevinar, doncs, que el propòsit dels censors fou de desconnectar el màxim nombre possible de mariners de Palos i establir-los pertot arreu d'Espanya, amb la intenció evident d'amagar-ne els orígens veritables.

Una de les altres proves de la falsificació dels noms, ens la dona En Rumeu de Armas que, al seu llibre *Colón en Barcelona*, reproduïx un fragment del "Rol o relación de la gente que fué con Cristóbal Colón en el primer viaje". Després d'una breu introducció notaria venien els noms dels mariners que anaren en aquell viatge, però, segons En Rumeu, la relació "ja no és autògrafa de l'almirall".

El fet que el *Rol* sigui una còpia del 1498, que no sigui autògrafa de l'Almirall, que hi falti un full, que només hi constin quaranta noms dels cent vint mariners que anaren en el viatge de descoberta, i que només n'hi hagi deu de coneguts amb anterioritat mercès a unes altres fonts, no ha fet sospitar ningú de la falsedat de la llista. La Gould ha apuntat: "el *Rol* ens ha arribat mutilat; tenim tres fulls, dos dels quals porten numeració 30 i 32, però el tercer, de numeració perduda, pel seu contingut, no pot ser el 31 que ens manca, perquè el que manca ha de formar part de la llista de grumets, llista que ja comença al final del vers 30 i acaba en el foli recte del 32. Al final de cada plana, En Colom hi ha posat el que suma. Per a qui manegi l'imprès, sembla que les sumes no fan raó i que no guarden cap rela-

ció amb els sumands". I en un altre lloc, puntualiza: "Em crida l'atenció que no hi hagi al *Rol* ni un sol mariner dels que sabem morts a la Nativitat, llevat d'En Diego Arana, íntim de l'Almirall, que s'hi va quedar de comandant". També assenyala que manquen noms com En Juan de Xeres, Lluís de Torres o En Joan Vinas.

Mariners esborrats i mariners afegits. Per si encara fos poca la ingenuïtat de la Gould, cal continuar remarcant les seves paraules d'incomprensió general sobre la superxeria de les fonts, atès que comenta: "pel que fa a la família Niño, em dono per vençuda. Els testimonis no estan d'acord, i divergeixen de tantes maneres, que al final he posat tots els Niño a la classe de 'dubtosos', excepte En Juan, En Francisco i En Pero Alon-

Portada de la 'Historia General de los Hechos de los Castellanos' (1601), d'Antonio de Herrera. Es pot veure clarament que la vila fortificada d'on salpen les naus és el País empordanès.

ARXIU

Martín Alonso Pinzón (Alfons Lanyes Pinçó). S'hi poden veure les muntanyes de Montserrat al fons i una vila fortificada molt semblant a la de Pals.

so, encara que crec que foren més. Però no em sembla gens clar qui eren els altres del primer viatge"; o bé: "estic persuadida que entre els Niño i els Pinson hi ha duplicacions i equivocacions, fins al punt que sospito que alguns d'ells no han existit mai"; i encara: "quant a la total tripulació de la caravel·la Niña, no tenim seguretat de ningú, fora de l'oficialitat". També assenyala que entre els Pérez hi ha duplicacions i noms falsos.

Una altra de les fonts que força autors han emprat per confeccionar les llistes de tripulants del primer viatge és la prou coneguda *Información y Testimonio de como el*

Almirante fue a reconocer la isla de Cuba quedando persuadido que era Tierra Firme. En aquesta "Informació i Testimoni" hom esmenta tots els tripulants de la caravel·la "Niña, que té per nom Santa Clara", que juren que Cuba era Terra Ferma. I aquests noms, doncs, han passat també a formar part de la veracitat històrica, i s'han incorporat a la llista esmentada dels primers tripulants. Tot i així, En Caius Parellada, advocat i historiador arriba a la conclusió que esmento tot seguit: "Dins la informació es fa dir als tripulants –i tots diuen exactament el mateix–, que Cuba era terra ferma, entre més ra-

ons perquè 'nunca oyó ni vido que isla pudiese tener 335 leguas'. També diuen els tripulants que l'Almirall els havia amenaçats de tallar-los la llengua i de donar-los cent assots, si no ho declaraven. I la comèdia fineix amb la intervenció d'un tal Diego de Peñalosa l'any següent, ço és el 1494, escrivà de la cambra dels reis i 'su notario público en su Corte y en todos sus reinos y señoríos' –cosa absolutament inaudita–, el qual afirma que l'Almirall li manà que 'catase los registros de F. Pérez de Luna'".

"En aquest cas la falsedat es flaira tot d'una. Cuba fou reconeguda com a illa per En Colom, de bell començament, ja al primer viatge, i així ho fa constar en la seva lletra a Santàngel, on diu explícitament que 'puedo decir que esta isla es mayor que Inglaterra y Escocia juntas'. En acabat, el títol de governador perpetu de l'illa de Sant Salvador [amb què hom esmenta En Colom] no va existir mai. Altrament, Sant Salvador, la primera illa descoberta, era poc important. En el mateix document, els testimonis esmenten el vogi –335 llegües– com a massa gran per a una illa, però que tanmateix implica una illa. És a dir que el falsari, ultra ser tal, era d'una estupidesa sobirana, puix que als seus testimonis, ministrats a fi que diguessin que Cuba era terra ferma, els fa dir i confessar que era illa. A més a més, es parla de la dita *Juana* com d'una cosa individuada. I encara, del càrrec imaginari del Diego de Peñalosa, i de la seva suposada intervenció en el text d'un altre notari, Pérez de Luna, funcionari d'una ciutat tot just acabada de fundar, la Isabela, que En Colom, el 6 de gener de 1494, aquest mateix any, havia deliberat de fundar. I, en fi, ultra tot això, hi ha el fet que entre els mariners –que són esmentats nominalment i que declaren tots amb les mateixes paraules, mot per mot– figura Juan de la Cosa, el patró de la caravel·la Santa Maria en el primer viatge i cartògraf famós, autor del mapa de l'any 1500, el primer i més ben acabat dels obrats en aquell temps. No podem creure, doncs, que anés de simple mariner

—i així es fa constar en la *Información*— de la *Nina*, àlies Santa Clara”.

Per En Parellada queda palès que el document és “d’una falsedat total i evident”, i es queixa de la facilitat amb què els historiadors han admès, sense posar-hi retops de cap mena, tots aquests fraus jurídics evidentsíssims.

Testimonis tergiversats deliberadament. Embullada en aquesta xarxa de falsificacions, la Gould no arriba mai a sospitar el frau de la documentació amb què treballa, si bé en moments molt puntuals sembla intuir-ho indolentment. Així, revisant els Plets que la Corona incoà contra la família Colom, pot parlar de falsos testimonis, però com si donés a entendre que llurs mentides cohesionessin encara més la certesa històrica.

En aquest mateix caient, no deixa de ser preocupant el testimoni que presentarà als Plets un tal Pedro Medel, per tal com el fiscal afirma que “essent ell a Castella va veure que els sobredits [En Cristóbal Guerra i En Pero Alonso Niño] arribaven a Galícia”. I millor vista sembla tenir el mateix testimoni en la transcripció que de la seva declaració dóna el pare Angel Ortega, al volum tercer del seu llibre *La Rábida. Historia documental crítica*, per tal com el fiscal, aquí, li fa dir “que essent ell a Sevilla va veure que els sobredits arribaven a Galícia”. Davant això em sembla que cal posar en dubte l’escripturació d’allò que els testimonis afirmaren en els Plets. Tot fa suposar que els testimonis —sempre que no fossin pagats per la Corona perquè testifiquessin d’acord amb els seus interessos— devien declarar alguna cosa, la qual l’escrivà de la fiscalia anotà en un esborrany. Però, en passar aquest esborrany a net, ja devien ser omeses o tergiversades —o totes dues coses alhora— les manifestacions dels testimonis i, àdhuc, en força casos, retocats els noms. Com que sabem que la tornada d’En Colom fou a Barcelona, la frase del declarant no seria surrealista, si la retornàvem al seu marc originari, despullant-la de re-

tocs i afegits, i en lloc de dir “essent a Sevilla va veure els sobredits arribar a Galícia”, li fèiem dir: “essent ell a Catalunya va veure els sobredits arribar a Barcelona”.

Podem veure també en un estudi dels escrits de la Gould, com els qui passaren les declaracions dels testimonis a net supliren certs noms per uns altres de completament oposats i contradictoris. Així s’esdevingué, evidentment, amb Palos i Moguer, car ens diu la historiadora que “diverses vegades hem trobat contradiccions”. En uns altres casos les mentides són tan evidents, que la Gould no se les pot creure. Però ho torna a atribuir a lapsus involuntaris. Diu: “hi ha moltes contradiccions entre els testimonis, sense que els deposants tinguin intenció de mentir. Hi ha testimonis irreconciliables, les pa-

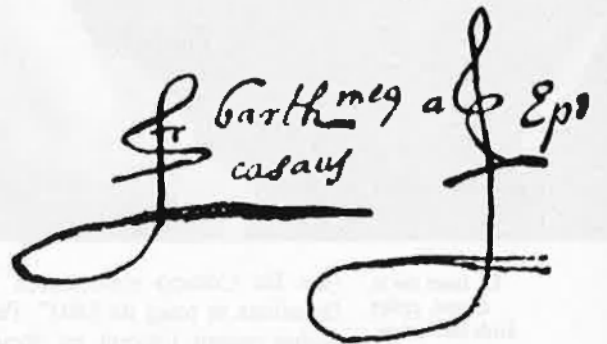
Molts documents demostren que els germans Pinson, tripulants de la primera expedició de descoberta, residien a la vila de Pals.

raules dels quals no es poden tòrcer”. Que hi ha hagut retocs entre el contingut de la pregunta que el fiscal féu al declarant i el text definitiu de què tenim constància, és fàcil de veure també en una altra pregunta dels Plets que fa referència a Andalusia com a regne quan mai ho ha estat ni històricament ni jurídica.

I, referint-se a la declaració d’un tal Juan Domínguez, veí de Huelva, que va declarar, el gener del 1536, que En “*Pero Bermúdez, vecino de Palos, iba por capitán de otro navío suyo*”, la Gould contesta astoradíssima: “a Palos hi havia una família Bermúdez, de gent de mar, alguns mestres de caravel·les, i que viatjaren molt per les Índies i que testimonien, o es parla d’ells,

en els Plets; però mai no hi apareix cap Pero o Pedro Bermúdez. No per això resultaria inadmissible aquest testimoni tardà, si es limités a esmentar-lo com un de tants tripulants. Però que el faci capità d’una de les tres caravel·les, i sense esmentar com a tal En Vicente Yáñez —de qui ha parlat a la resposta anterior— resulta totalment inadmissible”.

Pel que fa a una altra documentació consultada, com és ara els *Pagaments* als mariners, comenta amb una paorósíssima serenitat: “tenim els llibres de la Contractació; però aquesta casa no es va fundar fins al 1503, quan ja feia anys que els supervivents havien rebut els diners; així, són només els morts de la Nativitat els qui hi consten, mitjançant els seus hereus. A més a més, tenim notícia

dels pagaments efectuats, però no sabem res dels mariners els hereus dels quals no aparegueren. Per ells ens cal veure les nòmines. La cèdula amb nòmina completa dels difunts de la Nativitat, que En Navarrete creia tenir, se cita moltes vegades als pagaments, i consta que era datada el 20 de setembre de 1507 (a Burgos), i que per ella, després de tant de temps, es feren els pagaments de 1508, trobats per En Delgado. L’he cercada amb afany, no només a Sevilla, on havia de ser, sinó a Simancas i a Barcelona, i no n’he trobat ni rastre”. I continua: “dels pagaments anteriors a la Casa [de Contractació], sabem pel *Rol* els diners avançats, però no tenim res dels pagaments de la tornada del viatge, els quals

Signatura autògrafa del pare Bartomeu Casaus. Assegura que Joan de la Cossa va ser un dels principals mariners de la seva època, quan els documents el fan passar per un simple tripulant de l’expedició d’En Colom.

ARXIU

En Joan de la Cossa, cofat amb barretina. Aquest quadre, que es troba al Museu Naval de Madrid, demostra juntament amb altres proves, que aquest personatge és el Juan de la Cosa mestre i amo de la nau Santa María.

(diu En Colom) s'efectuaren a Barcelona el maig de 1493". Per acabar posant l'accent en documents importants que s'han esvaït. Diu la Gould: "en resum: manquen tres documents definitius, que són: un full del Rol d'Alba; la nòmina dels morts de la Nativitat, que s'esmenta com a justificant en tants assentaments de pagament, que ens estranya que no en tinguem còpia; i els comptes del tresorer que va pagar a la resta de la tripulació a la tornada de les Indies a Barcelona, el maig". Les quals asseveracions em refermen en la idea que els documents esmentats, per això com contenien els noms i els llocs de procedència autèntics dels mariners que els censors no volien fer públics, també es van fer desaparèixer diligentment.

Però amb quina finalitat? Quin sentit tenia que la Corona espanyola, sostinguda i agombolada per una burocràcia castellana, gelosa

de la seva història, fes desaparèixer una documentació capital per a la seva glòria posterior i enterbolís els noms dels herois de la gesta marinera més gran de tots els temps? L'única resposta coherent és que els mariners no eren andalusos, sinó catalans.

Els germans Yáñez Pinson i Catalunya.

A final del 1463, en plena guerra civil contra Joan II, la Generalitat de Catalunya decideix de nomenar Pere de Portugal nou rei dels catalans. El monarca arribarà a Barcelona amb un estol de portuguesos fidels a servir-lo. I ocuparan càrrecs importants. Un cop acabada, s'establiren al nostre país. En Martínez Ferrando n'estudia uns quants a *Caballeros portugueses en el alzamiento de la Generalidad catalana contra Juan II*. Però, pel que afecta als germans Yáñez Pinson, tripulants de la primera expedició de descoberta i íntims amics d'En Colom, ha estat la Teresa Baqué qui els ha relacionats amb la revolta catalana. La Baqué ha resseguit la nissaga dels Yáñez a Catalunya. Dins de la relació que dóna, trobem Vicenç Yáñez, que pertanyia "a la casa del Senyor Rei".

És aquest mateix Vicenç Yáñez qui participa en un atac corsari al port de Barcelona, perquè la Núria Coll i Julià exhumà un document català a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, el 1950, que especificava aquest fet i, entre alguns militars més, esmentava "Vicens Anes Pinson, de la vila de Pals".

Com que En Colom, en una carta al rei Ferran, també ens diu que lluità al servei d'En Renat d'Anjou, i atès que En Renat fou rei dels catalans durant l'alçament de la Generalitat, és de fàcil deducció que tant els Yáñez com el futur descobridor lluitaren en el mateix bàndol. I que quan En Colom els anà a cercar, no ho podia haver fet al Palos andalus, sinó al Pals català, que és on realment residien. Per això mateix, tal com escriu En Juan de Castellanos als *Varones Ilustres de Indias*, En Colom sabia d'antuvi on eren els mariners que necessitava per preparar aquella gesta.

La connexió dels Yáñez Pinson amb Catalunya, la tornem a trobar documentada en un nou atac, l'any 1479. Finalment, la relació catalana d'En Vicenç Yáñez retorna a la claredat amb els acords i les capitulacions presos entre aquest i el rei Ferran, des del 1505 fins a la mort del monarca. Com que, des del 1504 fins al 1516, En Ferran deixarà de ser rei de Castella per esdevenir-ne tan sols governador i administrador, i tomarà a ser únicament rei d'Aragó, és del tot incontestable que En Vicenç Yáñez només va poder signar els sobredits contractes, com a súbdit que n'era, amb la Corona aragonesa.

Si, per tant, els tres Pinson, eren germans, haurien d'haver tingut cognoms homònims. Fou així? Per En Casaus sabem que En "Martín Alonso Pinzon" havia estat a Roma a la llibreria del papa Inocenci VIII. Que havia estat a Roma ho corroboren, a més a més, diversos testimonis dels Plets. Un d'ells, un tal Hernan Peres Mateos, afirma, el 26 de gener de 1536, a Santo Domingo: "sap que el dit Martín Alonso Pinçon era home de la mar; convé a saber: mariner expert i savi en l'art de navegar així en les mars que solia haver-hi des de Nàpols a Itàlia i a Roma i a Espanya". De la qual cosa es dedueix que aquest "Martín Alonso Pinzon" es movia també amb gran facilitat per les aigües i els estats de la Corona d'Aragó.

Com que sabem que l'Alfons Yáñez fou procurador reial i l'ambaixador fidel de la Generalitat a la Cort de Roma, la identificació d'aquests dos personatges en un de sol esdevé necessària per a entendre la seva consanguinitat amb En Vicenç Yáñez Pinson. Més, sobretot, si sabem que hi hagué un "Alfonso Yáñez" que féu de corsari davant les aigües de "Palos". Com a última prova de la identificació de l'Alfons Yáñez Pinson amb En Martín Alonso Pinzón i de l'establiment d'aquest a Catalunya, aporto un quadre on aquest presumpte mariner andalus és retratat amb les muntanyes de Montserrat al fons, i una fortalesa d'una ciutat que jo identifico amb la vila fortificada de Pals.

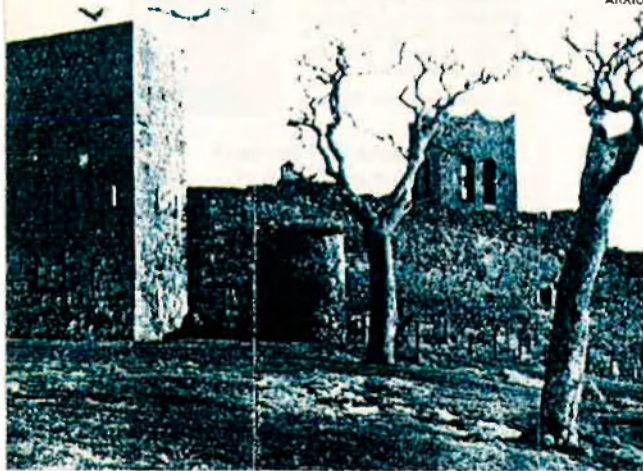

ments l'anomenen "Juan de la Cossa" i, és pintat amb barretina al retrat que és conserva al Museu Naval de Madrid, no és gens agosarada la seva identificació amb En Joan Cossa, un altre militar que lluità al bàndol de la Generalitat contra En Joan II i com a capità d'En Renat d'Anjou. En Joan Cossa fou governador de Provença. Germà d'En Gaspar Cossa, comte de Troia i gran senescal de Provença. En Martínez Ferrando ens diu que "es va fer tan famós per la seva conducta arrogant a l'Empordà" i que ambdós germans "eren personatges de l'absoluta confiança d'En Renat i del Primogènit". En Jaume Safont, en el

Colom i del seu trasllat a la Península, carregat de cadenes, juntament amb els seus germans. Va morir, segons en Casaus, en el naufragi que va sofrir la flota espanyola que tornava de les Índies, el juliol del 1502.

Aquest personatge és considerat per En Mitjana de las Doblas i per En Llorenç Gandol fill d'En Rodrigo de Bovadilla, capità de l'exèrcit joanista. Documentadíssim a Catalunya, on residia. Per En Josep Maria Llobet, arxiver de Cervera, "el personatge principal d'aquesta família fou el cavaller Rodrigo de Bovadilla, que arribà a la Segarra com a capità d'un conjunt de soldats d'aquest monarca.

ARXIU

La vila fortificada de Pals amb els arbres a l'entorn. Aquest dibuix pertany a les portades de la 'Historia General de los Hechos de los Castellanos' d'Antonio Herrera, del 1601 i 1730.

seu *Dietari* dels fets d'aquella guerra, ens assabenta que En Gaspar Cossa, capità també del rei Renat, s'estava a la vila de Castelló d'Empúries.

El presumpte Juan de la Cosa santanderí fou també cosmògraf. Però, En Julio Rey Pastor i l'Ernesto García Camarero, en parlar de l'escola cartogràfica de Sevilla, ens comenten: "escola cartogràfica que fou iniciada per En Juan de la Cosa, successora remota de la gloriosa cartografia mallorquina". Amb la qual cosa queda palès que la influència mallorquina només li podia haver pervingut en la seva estada a Catalunya.

Rodrigo de Bovadilla i Catalunya. Francisco de Bovadilla era, segons En Casaus, "Comandador de l'Orde de Calatrava". És el responsable del mític arrest d'En

La catalanitat de molts cognoms dels mariners fa necessària una revisió del paper de Catalunya en la conquesta d'Amèrica.

Les victòries que aconseguí li presentaren, l'any 1466, la concessió del Castell i lloc de Castellnou d'Oluja, senyoria que posseí fins al 1480. Durant els catorze anys següents, tingué algunes dificultats a causa de la marmessoria d'En Lluís Roqueta, el qual havia estat senyor de Castellnou d'Oluja; potser per això fou compensat, a partir d'aquell any de 1480, amb una nova senyoria: la de Concabella".

En Rodrigo de Bovadilla no és documentat a Catalunya durant l'any 1492. La possibilitat d'afirmar que durant aquest lapse de temps anà a la descoberta del Nou Món amb En Colom és molt temptadora. Oimés perquè, segons un instrument notarial redactat a Barcelona el 7 de març de 1493, féu una donació importantíssima de diners -55.000 sous- al seu fill Joan. Com que he calculat l'arribada

d'una nau a Barcelona, a la tornada d'Amèrica, aquell 6 de març, no costaria gaire de comprendre que En Bovadilla devia pagar aquells sous al seu fill amb el primer or arribat d'Amèrica.

La Gould, troba un **Luis Durea**, entre els noms que forneixen els testimonis dels Plets, referents al segons viatge, i que no pot identificar amb ningú. Contràriament, tenim a Catalunya En **Lluís d'Urrea**, cambrer de la reina Joana Enríquez, que va passar a formar part de la Casa del Primogènit Ferran per nomenament de la reina mateixa, el 2 de juny de 1462. El primer d'abril de 1466 el trobem ja de cambrer d'En Joan II. Els d'Urrea foren una família notable de l'època.

Un **Juan de Aragón** testifica als Plets que veié que "l'Almirall Colom va sortir d'aquesta vila i port i riu de Saltes" i que veié "el dit Pedro Alonso Nino en aquesta vila de Moguer, i li digué com havien descobert les dites Índies". D'on es dedueix que es mogué prop d'En Colom i dels mariners que anaren amb ell en el primer viatge de descoberta. Si el sol fet que un simple ciutadà andalús porti el cognom de l'estirp reial catalana, ja em sorprèn, imagineu-vos el resultat de la sorpresa, si sabem que del 1496 al 1506 En **Joan d'Aragó**, nebot d'En Ferran II, fou lloctinent del Principat, fins que el 1512 fou elegit president de la Generalitat de Catalunya com a castellà d'Ampostà. És enterrat a Montserrat.

Un **Miguel de Soria** fou grumet en el primer viatge i un **Pedro de Soria**, tripulant. La Gould creu que són falsos, perquè les seves declaracions en els Plets són inversemblants. És evident que ens trobem davant una nova manipulació textual i que, possiblement, aquests dos tripulants no eren sinó un de sol: En **Joan de Sòria**, escrivà de registre del príncep Ferran. Al *Memorial* que En Colom va donar a l'Antoni de Torres, el 30 de gener de 1494, perquè el trametés als reis, l'Almirall parla d'En "Joan de Sòria".

Hi ha un **Pedro de Terreros** de qui, sovint, parlen els Plets. Per la

Gould sabem que En Terreros "és l'únic de qui tenim notícia segura que anà en tots els quatre viatges d'En Colom". Ara bé, En Gérard Garrigue ens exposa que "els Colomer i els Terreros eren dues famílies respectables del Conflent de mitjan segle XV"; que "els Terreros vivien retirats a les seves terres de Codalet" i que els arxius dels Pirineus Orientals permeten encara de retrobar, al segle XVI, diversos membres d'aquesta família, sempre lligada al Conflent". En Garrigue veu En Pedro de Terreros vinculat a aquesta família, pel cognom, per la proximitat amb En Colom i per la identitat de nom que troba amb un altre Pedro de Terreros, que, el 1507, exerceix el comandament del castell reial de Puigbalador, al Capcir.

Un **Diego Salcedo**, que als Plets es convertirà en **Pedro**. Ambdós són esmentats com a criats d'En Colom. Curiosament hi ha ben documentat a Catalunya un **Diego Salcedo**, relacionat amb el servei de la família dels Bovadilla-Cabrera.

Per la seva catalanitat indiscutible no m'estenc en demostracions pel que fa als noms d'En **Bartomeu Bives**, **Joan Reinalt** (o Reinalts), **Joan Bivas** i **Joan Viñas**, que anaren amb En Colom en el primer viatge.

Quant a un **Nicolás Estéfano** que participà en el segon viatge, En Joan Miralles l'ha identificat amb el mallorquí **Nicolau Esteve**.

També hi ha un **Pedro Ladrón** que declara en una provança feta a l'illa de Jamaica, el 1516. En Carreras Valls documenta En **Pere Ladrón**, fill d'En Jaume Ladrón de Pallars i de la Cecília d'Arinyo, que es va casar amb la Beatriu Bovadilla. I, en una altra provança, feta a Santo Domingo el 1512, declara un **Pedro Mateos** que s'identifica perfectament amb En **Pere Mateu**, capità d'Igualada, que serví l'exèrcit de la Generalitat fins que, en 1465, es va passar a la causa joanista.

Investigació oberta. He apuntat aquí tan sols alguns d'aquells de qui es pot dir amb exactesa que tenen un doble precís a Catalunya, als quals caldria afegir els **Casaus, Boil, Ballester, Torres, Bertran, Coma, Arenes, Margarit, Ponç**, que, per diverses fonts, sabem que anaren a Amèrica en el segon viatge. I els qui hi anaren més tard: **Sala, Esquillat, Oms, Pau, Serrallonga, Cortès, Grau, Despuig, Janer, Vallès, Jover, Porres** Hi ha més mariners, com els **Herrera, Ibarra, de Arroya, del Corral, de Arriera o de Bastidas**, de qui només he pogut identificar la família. Poden ser els, **Farrera, Ivorra, d'Arró, Dezcortal, Çarriera** i **Çabastida**. La investigació, per tant, resta oberta.

Tanmateix, queda clar que el paper que s'ha atribuït fins avui a Catalunya en la descoberta i conquesta d'Amèrica s'hauria de re-

visar a grans jornades, amb el màxim rigor possible i sense caure en el filat d'adulteracions que la censura ens ha parat. Altrament, podem acabar convertint-nos, amb el nostre silenci i la nostra prudència desmesurada, en còmplices de la falsificació i silenciament de la nostra pròpia història.

Portada de 'Brevisima relación de la destrucción de las Indias'. L'autor és Bartolomé de las Casas o Casaus.

Jordi Bilbeny

Amnistia Internacional

informe anual 1996 en català

UNA OBRA BÀSICA PER A
CONÈIXER LA SITUACIÓ DELS
DRETS HUMANS A TOT EL MÓN.
PAÍS PER PAÍS.

3.200 ptes. (tramesa per correu inclosa)
Envia per fax o per correu, junt amb el teu nom
i la teva adreça, còpia del comprovant de l'ingrés
en el compte de la Caixa de Catalunya
núm. 2013-0618-70-0200417948

Amnistia Internacional

Alfons XII, 19-21. 08006 Barcelona

Fax: 200 77 57 Tel: 209 35 36